

kruha, ljubi slovenski jezik, govori ga povsod, čislaj ga nad tujega. Nemci se že bojijo, da bi se mi vendar enkrat izpametovali, pa povsod govorili in pisali in zahtevali slovenščino ter spravili v vse urade svoje ljudi. Zato obeta vlada nemškimi sinovom nagrade in boljše plačo, ako se učé slovenskega jezika edino iz tega namena, da bi bili mogoči v čisto slovenskih krajih ter bi nas izpodrivali.

Dragi kmet, pogosto slišiš, kako se prezira slovenski jezik, celo zasmehuje, a nemški se ti hvali na vse kriplje in kuje v zvezde. Pa je res tvoj jezik manj vreden od nemškega? Nikdar in nikol! Kar je vstvaril Bog, vse je dobro. In isti je Stvarnik slovenskega, kakor nemškega jezika, zakaj bi bil torej manj vreden? Da, za tebe ne manj, ampak veliko več je vreden, ker ti je bolj čislati svojo mater, kakor sosedo. Tudi po cesarskih postavah ni manj vreden, nego nemški, ampak je z njim enakopraven, kakor so liberalni Nemci sami priznali ter to zapisali v § 19. temeljnih drž. zakonov. Da je ta pravica našega jezika ostala večinoma še samo na papirju, kriva je veliko naša narodna malomarnost, ker se vse premalo poslužujemo nemščini v čast slovenske govornice in pisave.

Pa se ti govori: kam pa prideš s slovenskim jezikom? Do Ljubljane, do Spielfelda potem te pa nihče več ne razume. To je grda laž. Poslušaj: Bil sem na Slatini v neki večji družbi, kjer so bili zbrani sinovi vseh slovanskih narodov, ali pa nekateri taki, ki so že dalje časa bivali med drugimi Slovani. Pa se je govorilo v tisti družbi v vseh slovanskih jezikih: slovensko, češko, poljsko, rusko, hrvaško in bulgarsko. Pa glej, vsi smo se razumeli, vsak izmed nas je razumel govorico drugih Slovanov. Torej, dragi slovenski kmet, glej koliko narodov na svetu govori tebi enako, podobno, pa te razume in ti njega. Nad 100 milijonov ljudi govori slovanske jezike in tebe, ki si morebiti le nekaj let obiskoval domačo šolo in ti je svet znan le do Maribora, Ptuja, razume te čez 100 milijonov ljudi. Vzemimo trdega Slovenca, ki ne zna drugega, nego slovenski, pa trdega Nemca, ki govori in razume edino le svojo nemščino. Kateri lahko dalje pride, in katerega razume več ljudi na svetu? Slovencu je odprtega več sveta in njega razume kakih 20 milijonov ljudi več. Ali ni torej lažljivo in bedasto govoričenje, da s slovenščino nikamor ne prideš? Kdor ti tako kvasi, je podoben nevednemu otroku, ki še druge vode, kot Pesnico videl ni, pa meni, da je to največja voda na svetu in da je onkraj Pohorja že konec sveta.

Tako torej, dragi slovenski kmet, bodi ponosen na svoj slovenski jezik, slovenski rod! Govori rad slovensko, če tudi znaš nemški. Nemški govori le, če te kdo ne razume drugače. A po uradih, sodniji, davkariji, na železnici govori vedno slovenski, ker tam te morajo razumeti. Te po prodajalnicah, krémah, ali kjer daš skupiti kaj, zaničujejo zaradi slovenskega govorjenja, obrni jim hrbet za vsikdar. Ako ne marajo tvojega jezika, ni jim treba tudi tvojega krajcarja. Ako se zgodi, da te zasramujejo pri uradih, nikar ne zamudi, pritožiti se pri višji gosposki radi takega neotesanega, krivičnega ravnanja. Ako bi vsi tako delali, verujete mi, čez leto in dan ne bi bilo več nobenega zaničevalca krasnega slovenskega jezika na Slovenskem. Beri rad slovenske knjige, posebno naj zahajajo v vsak hram, vsako hišo in kočjo knjige družbe sv. Mohora in pa vrli »Slov. Gosp.« Kadar se spraviš k pisanju, bodisi uradno ali zasebno, piši slovenski, vsi napisi ob cestah in potih naj bodo slovenski. Slovenska zemlja naj ima povsod le slovensko lice. Skrbi, da se tvoji otroci vzgajajo v slovenščini. Za juda stare zaveze je po božji postavi bil greh, komu drugemu izročiti podedovano lastnino kot otrokom. Po besedah nep. Slomškega imaš greh, ako po tvoji krivdi otroci tvoji ne dobijo dedščine tvojih pradedov, ako se vsled tvojega zadolženja izneverijo materinemu jeziku. Če tudi je majhna, zaničevana mati Slove-

nija, ne sramuj se je, ne postani ji nezvest, ne bodi njeni izdajica. Nek veljak je rekel: ako bi bil zadnji potomec ciganskega rodu, pa bi vendar hotel ostati cigan, se tega ne bi sramoval, če tudi edini na svetu; z menoj še-le bi izmrl ta zaničevani rod. Spoštuj torej svoj rod, da te spoštujejo drugi! In Bog, ki je vstvaril Slovanov kot listja in trave, bo blagoslavljal mali narod slovenski ter ga obvaroval propada.

Narodno-gospodarstvo.

Kmetijske razmere na Danskem.

(Iz »Wiener landw. Zeitung« preložil T. Pušenjak.)

(Konec.)

Učenci stanujejo ob času pouka v visoki šoli ter dobivajo tam tudi hrano; ena tretjina izmed njih so otroci dninarjev, ki dobivajo vse brezplačno premožnejši pa plačujejo zmerno svoto. Navadno obiskujejo tečaj v starosti od 18 do 25 let in sicer na ta način, da vsak dva tečaja zvrši. Vsako leto priredi vsaka šola jesensko zborovanje, pri katerem se zbere 500 do 1500 kmetov in kmetic. Tako zborovanje traja 3 do 4 dni; menjavajo se razni poučni govori. Vsi zborovalci z zanimanjem poslušajo razprave, kakor se tudi pridno vdeležujejo večernih sej, za katere navlašč pokličejo strokovnjake iz glavnega mesta. Povprečno dovrši vsako leto to šolo okoli 10.000 fantov in deklet, in ker ta uredba traja že 50 let, si lahko mislimo, na kako visoki stopnji omike je dansko kmečko ljudstvo. Pa to še ni vse; ponosni kmetje želijo na vsak način vedno napredovati. Zato imajo v vsaki vasi posebno društvo, ki v porazumljenju s kmetijskimi in političnimi društvi prireja poučne razprave za može in žene. Mnogo občin je imelo v zadnjih letih po 30 do 40 takih zborovanj (in sicer vsako leto) in na ta način je imelo tisoče in tisoče vaških prebivalcev priliko, poučiti se v vseh novjših zadevah. V Kopenhagnu je poseben odbor, ki skrbi, da ima vsako leto 10.000 ubogih mestnih otrok priliko, 4 do 6 tednov prebivati na deželi med kmeti.

Premožni kmetje sprejemajo jih brezplačno. Drug odbor preskrbi po naročilu premožnih meščanov več tisočim kmetijskim otrokom priliko, da si ogledajo znamenitosti glavnega mesta. Železniška vodstva dovoljujejo vsem tem otrokom prosto vožnjo. Na svojem potovanju s Kopenhagna v Kristijanijo sem srečal tri take posebne vlake, ki so bili natlačeni veselo vriskajočih otrok.

Kmetijske občine imajo že dolgo časa svoje lastne zborovalne hiše, ki so jih postavili na stroške udov; ravno tako so tudi večino pokrajinskih časopisov ustanovili kmetje. Zborovalna hiša ima vedno veliko dvorano za 600 do 800 ljudi; tam se vršijo poučna zborovanja, pa tudi telovadi in pleše se po zimi.

Vseh zborovanj se pridno vdeležujejo tudi žene; često sedé z možmi vred v nadzornem svetovalstvu.

Naravno je, da ima kmečko prebivalstvo, ki se je povzpelo z lastno močjo tako visoko, tudi v politiki važno ulogo. Tudi v tem se odlikuje dansko kmetovalstvo od srednjeevropskega. Odkar se je uvedla splošna volilna pravica, je priznavala ogromna večina danskega kmetstva demokratsko načelo; zato pa se vršijo volitve vedno na korist kmečkih kandidatov. Dandanes je polovica »folke-thinga« (zbornice poslancev) kmetov. Tudi žene stojé ob času volilnih borb na strani mož, in često nastopajo ob volitvah tudi kot govornice. Z jedno besedo! na Danskem ni dremajočega in brezbriznega ljudstva, ki bi se odstranjevalo od duševnega narodnega življenja. Kmetijski stan se je povzpelo tam iz lastne moči na kvišku, zato zavzema tudi mogočno stališče v državi. On pa si je tudi tega svest in skrbno čuva, da se mu ne prikrajša kaka prednost. To trdno stališče pa

prihaja od vzajemnosti. Tam ni napihnjenega velikega kmeta, ki bi si mislil, da je kaj več, nego njegov manj premožen sosed ali celo kmetijski delavec.

Pri njih velja načelo: »Kmet je kmet« bodisi, da ima večje ali manjše posestvo, ali pa, da samo proti plačilu pomaga pri kmetiskem delu. Tam tudi ni praznega besedičenja po gostilnah in žganjarijah, kjer polovičarji prodajajo svojo modrost, duševni lenuhi pa pobožno poslušajo bedarije, ki jih jim ponujajo; vsak se je izučil enako ter lahko spozna, kaj je v korist njegovemu stanu, in ni mu treba se dajati od drugih poučiti.

Se samo moralno vzajemnostjo pa še danski kmetje ne bi dosegli tega, kar so dosegli. Trebalo še je nekaj družega: gmotne združitve, oprostive od prekupcev, popolnega izkoriščenja izdelkov in zboljšanja in povečanja posestev. Z neverjetno žilavostjo so kmetje odtegnili morju, močvirjem in puštinjam 310 km² zemlje, ki jo sedaj obdeljujejo. Na tem prostoru je nastalo v zadnjih 30 letih 20.000 novih kmetij. Z umnim ravnanjem so dosegli povprečno 15 kratni pridelek*), v dobrih letinah se ta zviša do 20—24 kratnega. Glavno pozornost pa posvečujejo v poslednjih letih mlekarstvu, in odtoč toliko živine na paši. Pokrajina Jütland sama šteje 325 živinorejskih društev. Pri takem obširnem mlekarstvu pa je bilo treba zavreči starodavne navade ter se poprijeti novjših pridobitev.

Posrečilo se jim je to edino le s pomočjo zadrug in lahko rečem, da je cela Danska preprežena z mnogobrojnimi zadrugami. Skoraj povsod nadomešča parna sila ročno delo, in kmalu bode prvo izpodrinila elektrika. Izvoz je vsled teh izboljšanj ogromno narastel. L. 1870. izvozili so 4½ milj. kg. surovega masla. l. 1894. pa že 35 milj. kg.; in ta izvoz še vedno narašča. Skoraj polovica vsega sirovega masla, kar ga porabi Angleška, prihaja iz Danske. 150 kmečkih mlekarških zadrug se je združilo v veliko izvozno družbo za sirovo maslo, katera ustanavlja v angleških mestih skladišča za sirovo maslo. Na enak način narašča izvoz plemene in klavne živine. Na angleškem trgu zavzema Danska glede slanine drugo mesto. 100.000 živih svinj, ravno toliko goved in 14.000 konj se pošlje vsako leto v inozemstvo. Razen teh je še na Danskem mnogo pekarskih, pivovarskih in mlinarskih zadrug, in skoraj vsaka občina ima konsumno društvo. Danski kmetje strogo gledajo na to, da njihov denar kroži le v njihovih rokah, zato na nekaterih krajih ustanavljajo že kmečke banke in kmečke zavarovalnice, katere vodijo spet le kmečki uradniki.

Na ta način so danski kmetje država v državi sami, in nek danski državnik je imel prav, ko je izustil ponosne besede:

»Ko bodo enkrat v prihodnjem stoletju dospeli kmetje velikih držav do državljanske samozavesti in do umevanja napredka, tedaj bodo pripoznali danske kmete kot predstražo velike kmečke osloboditve.«

V prihodnjem stoletju! Ako prepotujemo nekatere pokrajine naše domovine ter premotrujemo kmečke razmere, ne moremo čisto pritegniti dobro mislečemu Dancu. Nasprotno; pri nas bo še pač trajalo menda več stoletij, predno se našim kmetom odpró oči ter bodo spoznali, da le v blagostanju vseh je tudi blagostanje p o s a m e z n i k a, in da je konečna in trajna pomoč trpečemu kmečkemu stanu le mogoča, če si sam pomaga.

A. Gundaccar v Suttner.
(Kuhinja ruskega carja.) Glavni upravnik je grof Beckendorf, ki ima še uradnika Francoza. V kuhinjski pisarni je 16 pisarjev; dalje 24 uradnikov v jedilnici, 4 voznički, 34 lakajev, 18 ponočnih slug in 54 strežajev pri pojedinah. V pravi kuhinji sta 2 višja in 4 nižji predstojniki, 38 kuharjev, 20 pomagáčev in 32 kuhinjskih služabnikov. Zraven še 25 pekarjev in slaščičarjev. Skupaj 273 ljudij.

*) Pri nas pa često le 5 kratni; kje smo še?

Opomnja prelagateljeva.

(**Celjsko pevsko društvo**) priredi dne 3. decembra dramatsko predstavo v «Narodnem domu». Igrala se bode igra «Tat v mlinu,» komična burka s petjem v 3 dejanjih. Začetek ob pol osmi uri zvečer.

(**Bralno društvo v Pišecah**) priredi na praznik M. Božje t. j. 8. decembra po večernicah v šolskih prostorih svoje letno zborovanje z navadnim sporedom; obenem se bo pobirala društvenina. Pri tej priliki bode predaval deželni potovalni učitelj M. Jelovšek o umni živinoreji s posebnim ozirom o umni svinjereji. K obilni udeležbi vabi odbor.

(**Zveza slovenskih posojilnic**) je imela dne 16. novembra občni zbor. Poročilo nam je vsled pomankanja prostora zakasnelo. Najzanimiveje za nas je, da se je Zveza isti dan izrekla, da bo vedno podpirala združeno gibanje in da svojim članom-posojilnicam ne bo branila, podpirati različnih zadrug, (če je le potrebna varnost. Predsednikom se je izvolil g. Miha Vošnjak, podpredsednikom g. dr. Iv. Dečko, odbornikom za Štajarsko dr. Serbec. Ko izide letopis Zveze, spregovorimo več o njej.

Politični shod pri Sv. Majeti ob Pesnici.

V nedeljo dne 26. novembra t. l. je jareninsko politično društvo zborovalo pri Sv. Marjeti ob Pesnici. Tudi s tukajšnjim shodom je lahko društvo zadovoljno, kajti zbralo se je lepo število slov. kmetov domačinov, pa tudi sosedov, posebno vrlih Peterčanov je bilo navzočih častno število, med njimi župani peterski, jareninski in jakobski.

Po srčnem pozdravu društvenega predsednika je prvi govoril veleposestnik Franc Mlakar iz Hošnice pri Slov. Bistrici, kako si naj slov. kmet zboljša žalostni gospodarski položaj. Vse nas je že mikalo slišati tega izvrstnega kmetovalca in navdušenega narodnjaka. Naše pričakovanje nas ni varalo; govoril je dovršeno lepo, iskreno, pa vseskozi praktično.

Slabo se nam godi. Na lastno pomoč se moramo zanesti. Ni darežljive roke, ki bi

nam pomagala. Torej pomagajmo si sami. Trudimo se sicer, pa ne delamo tako, da bi se nam vzvišali dohodki.

Živinoreja še največ da: gnoj in živino, torej dvojen dobiček. Treba nam dobrih plemen. Zato morajo skrbeti okrajni zastopi. Slovenjebistrski je v času, odkar je v slov. rokah, skoraj podvojil živino, ker je kmetom po ceni priskrbljeval najboljše plemenjake. Mariborski nemški okrajni zastop v tem oziru stori ubogo malo! Treba je tudi dobre krme. Tu vse poblati Pesnica. Kmetje, občine, prosite vsi za nje uravnavo. Sadjereja da lepe dohodke, pa še več bi nam lahko dala. V ta namen je treba, da imamo manj sort, pa te najboljše, ki največ veljajo v kupčiji. Drevju je treba gnojiti vsaj vsako tretje leto. Zgornja plat pri drevesu se odkoplje, pa ne, da bi se odrle korenine, se da gnoj notri in zemlja se obrne narobe. Ze prekapanje samo veliko koristi. Proti raznim škodljivcem je treba pred zimo drevo pobeliti z zmesjo iz apna, ilovice in govejega blata; apna ne sme biti preveč. Staro drevo gnojimo z gnojnico spomladi, ker potrebuje tanke hrane. Gnojica se premalo ceni. Eden liter gnojnice je vreden 1 vinar; koliko gold., koliko stotakov steče žal po potokih! Treba začeti z umetnim gnojem. Da najmanj 150% dobička. Prvo leto je seno plačano, drugo leto je dobiček zastopij. Za jeden oral travnika stane umetni gnoj približno 18 gld.

Vinogradi nam hirajo. Treba nam saditi amerikanca. Marsikje ne uspeva, ker ni zemlja zanj. Izberimo si torej sorte, ki jim zemlja dotičnega kraja ugaja. Gnojiti treba tudi gorice. Bolje manj gorice, pa tiste bolj gnojene. Prihranimo si veliko stroškov, pa lahko skrbimo za druge kulture. Poleg škropljenja je sedaj treba tudi žvepljati. Ko je mladika prst dolga, žvepljaj prvokrat od zgoraj, da bo listje čisto rumeno, ravno tako drugokrat, pa še pred cvetjem, tretjikrat pa žvepljaj po cvetju, takrat le grozdje. Vino ti ne bo imelo žvepljenega okusa. Žvepljaj pa le v solnčnem dnevu, ne v rosi, zjutraj ali zvečer. Viničar ti na dan požveplja 4000 trsov. Uspeh ne bo zastopij.

Naša polja bi nam tudi lahko veliko več nesla. Toda nekateri premalo gnojijo, drugi pa pustijo njive puste ležati. Ni dovolj le zemljo obdelovati, temveč umno jo moramo obdelovati. Gospodarska knjiga je imenitna. Brez zapisnika dohodkov in stroškov ni mogoče umno gospodarstvo. Treba je kmetu poduka. Primernih šol nimamo, moramo se učiti sami. Vsak kmet bi naj prebiral dobre, koristne časnike, posebno še «Slov. Gospodar». Knjige Mohorjeve naj bi bile pri vsaki hiši. (Konec prih.)

Loterijne številke.

Gradec 25. nov. 1899 34, 90, 80, 27, 59
Dunaj „ „ „ 80, 48, 12, 78, 32

Svilnati damasti meter po 75 kr.

do 14 gld. 65 kr. — kakor tudi črna, bela in barvana Hennebergova svila meter po 45 kr. do 14 gld. 65 kr. — najnovosegnejših tkaninah, barvah in vzorcih. Zasebnikom poštnine in carine prosto na dom. — Vzorce obratno.

G. Hennebergove tovarne za svilo (c. in kr. dvorni zalagatelj) v Zürichu.

Postranski zaslužek,

trajen in rastoč, ponuja se spoštovanim, deloljubnim in stalno naseljenim osebam s prevzetjem zastopa domače zavarovalne družbe prve vrste. Ponudbe pod „1798“ Gradec, poste restante.

Slovinci, Slovenke!

podpirajte „Našo stražo“;
pristopajte k „Družbi sv. Cirila in Metoda“.

Štajarski Slovenci,
darujte za šolo v Muti

Današnji list obsega 10 strani.

Dva konja, mlada in zdrava, za težo in leg dobra, sta na prodaj. Kje? pove župnik v Leskovcu. 2

KUVERTE

s firmo pripraveča

tiskarna sv. Cirila v Mariboru

Vse stroje za poljedelstvo. Vnovič znižane cene!

Trijeri (čistilni stroji za žito) v natančni izvršitvi. **Sušilnice** za sadje in zelenjavo. **Škropilnice** proti peronospori, poboljšani sestav Vermorelov. Aparate za sumparavanje lozov.

Mlatilnice, mlini za žito, stiskalnice (preše) za vino in sadje različnih sestav.

Slamoreznice jako lahko za goniti in po zelo zmernih cenah. **Stiskalnice za seno in slamo** ter vse potrebne, vsakovrstne poljedelske stroje, prodaja v najbolj oljši izvršitvi

Ig. Heller na Dunaju,

II/2 Praterstrasse 49. 17-20

Zastopniki se iščejo. — Ceniki brezplačno.

— Pred ponarejanjem se je posebno treba varovati. —

Zaloga in posojilnica glasovirjev

Berte Volckmar,

državno izkušane učiteljice na glasovirju

v Mariboru, Gornjih gosposkih ulicah št. 54,

v pritličju nasproti c. kr. državne gimnazije

Priporoča svojo bogato zalogo

novih

glasovirjev

in

pijanin

(s križnimi stranami, orehovo polituro, črni in ameriški orehov les)

kakor tudi

Harmonij

po evropskem in ameriskem seznanem sestavu iz najboljših tovarn po tovarniških cenah. 10—12

Glasovirji „Ehrbar“!

Jamči se pismeno. Plačuje se v obrokih. Stari glasovirji se zamenjavajo in prodajajo,

Posojila po najnižji ceni.

Rudeč zavoj z belim pasom!

Ste uže kedaj poskusili pravo Oelzovo-kavo? Ako še ne, potem ne mudite se, ker ravno ta kava je najboljša primes k bobovi kavi. Samo paziti morate, na to Vas posebno opozarjamo, da je vsak zavoj rudeč z belim pasom.

Dobiva se v špecerijskih trgovinah!